Излази три пута на недељу: Уторником, Четвртком и Суботом.
Стаје у Србији на годину 120 гр., на 6 мес. 60 гр., на 3 мес. 30 гр.; а у Аустрији: на годину 12 фор., на 6 мес. 6 фор., на 3 мес. 3 фор. без штемплиране.

ВИДОВ ДАН.

За огласе плаћа се по 2 гр. ч. од врсте за три пута.
Ненаплаћена писма примају се само од дописника и шиљу се на редакцију; а пренумерацију у наплаћеном писму прима администрација. Обе су у старом здању бр. 54.

БРОЈ 136. У Београду, 11. Декембра 1865. ГОДИНА V.

Први корак из пагубнога и испреплетеног circulus-а vitiosus-а Шмерлингове политике, коме се ни краја ни конца не зна, учињен је царем Фрањом Јосифом I. Престолна беседа, којом је његово величанство отворило сабор угарски, са свом пресудношћу оставила се оних мајсторских хитрости, које на општу несрећу за пуне четири године служише мерилом државне управе.

Темељ, на који влада царева хоће према Угарској да се стави, узет је из основа прагматичке санкције и закона од 1848.

Прагматичка је санкција доиста најбоље и једино сходно земљиште, на ком се краљ и земља договарати и споразумети могу. Историја је показала да су односаји међу Аустријом и Угарском увек стајали зло, кад се год напуштао тај темељ. Мудроме и просвећеноме Јосифу II. чињаше се да је за будућност државе његове нужно да од самосталних група народних направи уједињену централистичну монархију, — најлепше таланте своје, и сав живот свој жртвова тај монарх да ту ствар изврши, па пред смрт своју мораде је се оставити, јер увиде да му је сва мука залуду. Природа монархије аустријске не подноси такво јединство, као што живот не подноси отров: за таком тежњом мора на послетку да дође пропаст.

Фрањо Јосиф I. на срећу за рана је познао природу своје државе; увидео је да Бахи и Шмерлинзи, ма били иначе круни најбољи пријатељи, ипак јој морају непријатељски о глави да раде. Монарх се оставља теорије проиграних права, која да се терала даље могла би животу монархије постати мач с две сеченице: за што да се проиграње права примењује само на једну страну? Кад је Шмерлинг оставио земљиште прагматичке санкције, то најпосле не би се имао зачудити кад би то земљиште оставили и на другој страни, па се поставили на друго много старије. Шта би онда било?

Министарство Мајлат-Белкредијно одриче се тих дволичних и опасних теорија па се прихвати прагматичке санкције, коју напустити не даде народима угарским њина лојалност: ту се краљ и народ нађоше опет. Краљ не ће да је мање лојалан него што су му народи угарски, па ту је чим патриоти могу да буду спокојни за будућност отаџбине. Круни је св. Стевана тиме опет припозната целокупност, а земљи сачувана самосталност.

Али се мање успокојити могу другим основом, на који се краљ поставља само тек *врло* условно; то су закони од 1848. Истина, признаје им формалну легалност, али више ништа: ти закони да се преиначе управо се поставља као услов, без кога нема поравнања. Ту се врло слабо обзирало на либерално-угарско гледиште, а на консервативно много, можда и више него што треба и што би добро било. Угарска може се истина пустити у преиначавање ових закона, али у толико их преиначити, да се у проломе њихове увуче рајхсрат, — то не може ни по што. Па баш у томе како да се расправљају заједнички послови имају велике тегобе да се савладају. Јер ма да Угарска и не одриче да има заједничких послова, ипак не ће и не може пристати на парламенат општи за све земље царства, на ком би се хтело да се они расправљају. Али не треба губити наде да ће се ипак наћи пут да се и то изведе на чисто: та горе су се уверили да је поравнање с Угарском ствар, до које стоји екзистенција целе монархије.

Добро нек утубе у Пешти оне речи у престолној беседи, што препоручују правично попуштање у изравнању с Хрватском. Несрећна би неразборитост била, кад би Мађари усред надања, која их с престола осијавају, заборавили на озбиљност ствари, па заглушујући се осећању правде ослонили се на то, што им је садашњи моменат пробитачан. Таково што ми не можемо претпостављати у њих. Желети је на сваки начин да се круна св. Стевана измири с Аустријом, али Угарска да се измири с Хрватском, то је неопходно потребно. А до овог измирења само се онда доћи може, ако се освештана права автономне Хрватске буду поштовала и чувала и од стране угарске.

Јер у престолници угарској не треба ни по што да забораве, да есенцијални моменти угарског питања почивају с једне стране у домаћем питању народности, а с друге у измирењу с тројном краљевином. Тек кад се ови моменти реше, биће срећа, величина па и сама екзистенција Угарске утврђена и основана, а не само споразумљењем о положају Угарске према Аустрији. Изађе ли сабору пештанском с једне стране за руком ово, а с друге измирење свију народности на основу потпуне народне равноправности и поравнање с Хрватском сачувавши хрватска права — тада, *истом и само тада* положен је темељ слободној и снажној Угарској.

Престолна беседа може да задовољи Мађаре, ако и не са свим, — али круну ће св. Стевана одржати у вечитој сјајности само задовољење народности угарских и Хрватске. Ми мислимо да у интересу саме будућности угарске морамо да ударимо гласом баш на ове последње речи.

Ништа не може народу једном будућност толико на коцку да метне као кад сам не познаје интересе свог живота.

Нама Србима, који све на свету морамо да задобијамо само својом памећу, својом смотреношћу и разборитошћу, овако непознавање својих интереса отровна је стрела, забодена у екзистенцију народну.

А кад Срби на загребачком сабору понајвише држе с партајом, која политичку вероисповест своју удешава по струјама, које се како кад појављују од горе, то нам није могућно ништа друго рећи, до да та драга браћа не знају како им народ стоји.

Већ и само кад бисмо упитали: које гледиште може Србе одвести кбудућности, која им се достојно упоредити мора славној прошлости њиховој, или кад би држали са стихијама на југоистоку европском либералнима, или да се вежу за начела, која проповедају владу само једностану и интересе народне сматрају као нешто ништаво, као такво што треба да се погази? — само ово кад бисмо упитали па себи разјаснили, за цело ни најмање се не би могло двоумити куд Срби имају да се обрате са својим политичким радом.

И заиста народ је српски проникнут свешћу, да је зањ клица лепшем и срећнијем времену кад се заступници његови и на загребачком и на пештанском сабору држе с правим народним стихијама. Свак смислени Србин може знати, да су бирократије, аристократије, деспотије само пропаст приносиле његовом народу, да идући на руку интересима туђим само је своје сатирао, предајући се политици бечкој само је играо ролу палице, која се брижљиво чувала и уважавала докле потребна беше, а с поштовањем остављала се на страну чим би цел ова била постигнута.

Историја је научила Србе памети, те не ће више *никоме* да су оруђе, већ иду за својом цели, и за својом намером.

А ово се постићи може само кад се Срби придруже слободоумним, самосталним, правим народним људма из народа, с којима их је судбина довела да морају у заједници да живе; јер тим ће моћ либералних начела постати таква, да успешно може да подигне, оснажи и сачува народне интересе.

Не знамо какви су обзири Србе народне посланике на загребачком сабору руководили, кад се придружише људма од бирократије, назови констиционализма, и таквима који се подчињавају вишим — не народним — утицајима; али толико знамо и изреком кажемо, да нису обзири на народ њихов, који их побудише да тако поступају. Јер шта ће братски народи мислити о Србима, кад виде где наша висока духовна лица у Загребу гласају с људма, који *не смеју* да заступају интересе народне? Каква нам плода може принети политичка радња, која би назови с пуном правдом народ српски довела под фаталну сенку реакције? Кажемо: „назови с пуном правдом“, јер за цело ови Срби на сабору у Загребу не изражавају вољу свог народа, који се клања назорима, са свим противним.

Или можда високо духовенство наше у Загребу с нелибералцима држи ради јерархијских причина, а овамо католички великодостојници црквени на страни су либералаца, и тако против оне партаје, коју заступа кардинал Хаулик? Ми се не усуђујемо у такву сенку стављати људе од наше цркве.

Ова посматрања полажемо на срце Србима члановима сабора загребачког; ми не можемо да маха дамо мисли као да то срце не бије чисто српски. Погрешку су учинила та браћа, али им се погрешка иста још и поправити може. Нека само размисле, да се Србима — и тамо и амо — срећа постићи даје само путем слоге у политичким начелима међу различитим народима, што станују између јадранског мора и Лајте. Сви знамо врло добро какав је чемер и несрећу народну произвела народима на југо-истоку европском међусобна поцепаност њихова; дај — нека сад слога веже народности с ону страну Саве: природом одношаја, историјски развијених. Срби су солидарно скопчани са сваком тамошњом народношћу, као и ове с њима. У Угарској и Хрватској сви треба да се држе оних речи: један за све а сви за једнога!

С тога желимо и надамо се, да ће Срби у Загребу поћи за лепим примером оне тројице племените браће своје, који су уз страну либералну, а то је фузионска, па преласком својим у стан фузионаца, одакле и Србима има да сијне рака лепше будућности, нек обрадују народ српски.

ПОТОЊА ПОЛИТИКА ЕВРОПЕ.

III.

(Продужење.)

Кад би Европа, не хтејући вавек подржавати ствари, које што дуже стоје при паду ће своме, који се одвратити не може никако, тим већи потрес направити, дала слободан ток стихијама источним, које су и самим природним правом ту позване, то би се процес препорођаја, који је у тишини већ свршен, појавио с таким малим шумом, да што би се њим поколебати могло, то ће остати на врло малом простору. Сила, која је по природи ту да се одупире, тако је незнатна према факторима, који по природи имају да раде, да би борба колико местимична толико и саразмерно кратка била.

Сад би нас овај или онај могао упитати: узевши да би се народима допустило да слободно раде, па и да ће сломити силу, која по свим пољима народног живота смета цивилизацији и напретку, хоће ли кад се ослободе бити у стању да образују чврсту државу?

Овом питању очевидно има места, али нам можемо одговорити да се свак тврдо убеди.

Ваља нам показати само народе, који већ имају автономан државни живот.

Уживање слободе ничим се не осигурава толико, као кад је народ кадар да прима идеје изображења и свестране просвете, као што је то на другом једном месту баш прекјуче у овом листу казано.

Народ нам српски у велико даје доказа за ову пријемљивост умног напретка.

Молимо свакога да нам каже који је народ после тако жалоснога и смутног ропства скоро за пуних пет стотина година, где система владина беше најстрашније народ мучити и у грозном га мраку држати, саразмерно за врло кратко време толико корачио на путу душевне просвете као народ српски у кнежевини Србији? Пре педесет година једва неколицину њих имавши који читати и писати знадоше, данас Србија има преко шестнаест хиљада деце која у школу иду, има гимназије, полугимназије, реалне школе, академију, народну библиотеку, музеј, учено друштво с односно повољним развитком књижевности. Али што још већма ту претеже, јест љубав, којом се Србин одаје науци: можда нема земље у Европи, где би у школама било толико ученика, који се свакојако и горко муче заслужујући себи кору хлеба, као у малој Србији.

А и држава српска изашла је на пут државе правне. Ни из историје ни из примера садашњости не знамо да се из системе једне, која једва заслужује да се назове господарством, тако брзо развила органички уређена држава као овде код нас.

Истина, новија историја српска није прошла и без потреса; али кад те појаве савесно проучимо на њином извору, то их морамо приписати стању *полутане* слободе, у ком се земља налази. С пуним уверењем, а да се не бојимо да ћемо повредити истину, можемо казати, да би историја имала да приповеда све само о непрестаном напредовању, да је Србија — у сходној раширености — повраћена била сама себи. На мору пуштамо различите ветрове да се витлају, па се онда дивимо где се дижу велики и бурни таласи?!

Као што колебљивост поретка морамо да разјаснимо недостатком средодеже у самој земљи, тако и потресе у кнежевини Србији ваља нам објаснити положајем, у који ју је поставила малодушна политика, па далеко да би се из ових појава одрицала Србима државна способност, морају управо сви беспристрасни да признају, да народ српски има велика дара за оснивање државнога и грађанског стања, кад је и поред свога врло скученог, и са свим незгодног положаја кадар био до ове точке доћи, на којој га данас видимо.

То би се исто могло рећи и за Румунију. Ни једна област с ону страну Дунава не показује нам толики развитак као сједињене подунавске кнежевине, па опет народни живот суседима нашим вежу тешки ланци, а ти су ланци отуда, што државна слобода није потпуно довршена. Гледајући какве је красне напретке учинила Румунија за ово мало времена под владом кнеза Кузе, јер пресудном вољом постала је сад автономија земаљска истином, можемо од прилике разрачунити где би данас био тај честити народ, да прилике којекакве нису на столицу владалачку [illegible] ле људе, који не беху кадри да се заузимају [illegible] а утономију своје земље и њу да бране. А како ли би још с Румунијом било у просветном погледу, да је земља та стајала под друкчијим политичким условима!...

Ко би дакле — само по овим двома примерима — могао Хришћанима на истоку у сумњу доводити способност државно-грађанску? —

(Продужиће се.)

О НАРОДНОЈ ПРОСВЕТИ У ДЕВЕТНАЕСТОМ ВЕКУ.

(Продужење)

I.

О ОСНОВНИМ ШКОЛАМА У СЕВЕРНОЈ АМЕРИЦИ.

Само су мислим четири нације у свету, које с поносом могу рећи да сви њихови грађани знају читати; то су северна Немачка, Норвегија, Швајцарска, и сједињене државе американске. Но у сједињеним државама американским не само што сваки зна читати, но и свако чита да се забавља, да се обавести о стварима публичним, да боље својим послом управља, да се извешба како ће више новаца добити, или да боље свикне истине религиозне и већма се њима задахне. Ту се штампа два пута више него ма где на другом месту, и саме сједињене државе потроше толико хартије колико и Француска и Енглеска заједно. По статистикама, број уписника на новине, раздељен с бројем житељства, износи више од једног уписника на сваку породицу. Новине што сваки дан излазе штампају се у сто хиљада екземплара, а гдекоје што само један пут преко недеље излазе у четири стотине хиљада. Путници што по Америци путују диве се кад виде где цео свет чита, прости народ толико исто колико и остали. С пролећа ове године проматрао сам прекрасну фрегату федералну „*Нијагару*“, која беше бацила котву у пристаништу антверпсцом; сви матрози, који не беху службом занјати, имаћаху у руци књигу или новине, или какав повремени лист. У Европи, кад се изађе из школе, или кад који младић ступи у војску, пита се и бележи се да ли је знао прочитати неколико врсти; но и ово површно знање ливених слова њему је понајвише готово по све излишно, он се никада тиме не занима. У Америци читање је свакидашња навика, то је извор општег благостања, то је вештаственн услов за одржање републиканских установа.

Основна школа — то сви Американци признају — основа је држави, то је све што држи федерацију. Бесплатна за све, отворена свима, примајући у своје скамије децу из свију разреда и од свију закона, она чини те се заборављају друштвене разлике, ублажују огорчења религиозна, искорењавају предрасуде и антипатије, и улива свакоме љубав к општој отаџбини и поштовање слободних установа. Човек се чуди кад види како се те велике гомиле странаца, што досељавање сваке године доноси, брзо преливају у американску народност. Школа је то, што још од првог нараштаја упознаје их и срођава с обичајима народним, улива им нове идеје те их тако учини кадрима да извршују дужности грађанина. Без школе Америке би нестало одавно; раздерана би била партајама, угушена таласима незнања што јој долазе без престанка из Немачке, а нарочито из Ирске. Скорашњи рачуни показују да, кад би досељавање престало било од године 1810, слободно житељство сједињених држава, место што се умножило у Јануару 1864 на 29,902.000, не би дошло ни од прилике до $10\frac{1}{2}$ милиона. Досељеници и њихови потомци састављају дакле две трећине житељста. Само школом је првобитна језгра, онако малена према броју страних стихија, могла ове спојити, и учинити те да и оне добију она оригинална и јака својства што одликују стару англо-саску пуританску расу. *)

Колико је пута у течају последњег грађанског рата предсказивано, да ће се државе на западу оцепити од оних које су на прибрежју атланском, и да ће Калифорнија начинити се независном републиком на обалама мирног океана! И доиста, пријатељи севера нису били без страха. Ове удаљене државе могле су мислити да је то био лак начин да се извуку испод данка крви и опросте са своје стране плаћати федерални дуг: но то им није никад ни на ум падало. Учитељи основних школа, дошавши у великом броју из Нове Енглеске или задахнути њеним духом, учинили су те је у срцу свију ових нових популација никло чуство јединства народног, те тако је школа била јака свеза, која је задржала у целини све делове огромној овој згради. Европа имала је узрока да се диви енергији овог младог народа, који је за четири године знао у обрану праведне ствари наћи два милиона војника и двадесет милијарда франака. То је нечувени доказ снаге и богатства. Но што још више заслужује удивљења и поштовања, то је што тај исти народ, приморан да поднесе хиљаду

*) Незнање и глупост странаца што из Европе долазе те Америку насељавају задаје велику бригу људма у сједињеним државама што мисле и предвиђају. Ја сам слушао чудноват један разговор у болници св. Бернара између једног од оних свештеника што се ту налазе и једног младог Американца. Овај, жалећи се простодушно на велики уплив што Језуити имају над Ирцима: „Јесте ли читали вечитог Јуду од Јевђенија Сија?“ упита врло просто свештеника, који одговори да није. — „Ох, настави млади грађанин бостонски, ми ове Језуите ни мало не волимо, јер они мрзе на наше установе, па кад су избори код нас они чине од Ираца све што хоће, јер су ови врло глупи.“ — „Онда их треба учити“, рече св. отац. „То је што ми и чинимо“, одговори Американац, „али њих толико долази непрестано, па онако исто глупих и незналица као што су и пређашњи. То је доиста велика незгода и опасност, с тога се говори да ће и у Бостоу бити обучавање у школи обвезано као што је већ и у Масакузету.“

ТРИ ЖИВОТА.

По једној американској новели написала А. Л. М.

I.

(Продужење.)

Ето до оваког је стања Ђуро својом муком дошао. Благословљен здрављем, красном породицом, поштован као добар доктор, омиљен као честит пријатељ; са женом његове младости која му је била помоћник и учесник у бризи и радости, — чинило се као да већ нема шта да жели. — Понекад походише обадвоје већу господу и богаташе и Јана гледаше на оне сјајно намештене собе: истина дивећи им се него још их никако није зажелела сама да има.

Враћала се кући својој да седне поред колевке да помилује дечицу своју, да их нахрани и напоји, и чинило јој се да још нико није тако богат као она.

До сада је доктор Давидовић чинио све што може учинити и сваки други човек који има здравља, способности и вредноће, стрпљиво умео је да саслуша на што му се туже болесници, и то све лепо и љубазно те га свуда заволеше. Нико није могао боље оценити ту љубазност његову него г. Ракић, коме се непријатељи његови толико смејаше а кога пријатељи пецкаше, једни доктори морише главу, други парише и опарише, док не постаде прави узор хипохондрије.

Доктор Ђуро опазио је одмах да му се болест не може излечити, па гледаше само да му је олакша. Можда је г. Ракић и сам научио да цени неке од благослова имућности, видећи шта Ђуро и Јана раде. Свакојако он их обадвоје веома поштоваше и често би рекао да у њиховом маленом гнезду има више среће него у Бог зна каквој палати. На послетку његова исцрпана слика паде мајци земљи и он мирно почину поред својих отаца.

После смрти његове нађоше у његовом тестаменту да оставља доктору Давидовићу и његовој жени хиљаду дуката. Ове новце дадоше они одмах под интеретес и зарекоше се да ће их сматрати увек као свети аманет и да га не ће ни по што крњити.

Мало гнездо постаде на скоро и сувише тескобно за све приновке. Још пре смрти г. Ракића наумили су били да узму другу кућу. Можда их то што им он остави одлучи да је потраже у много лепшем крају вароши, премда они рекоше да је траже тамо само *рад здравља* дечија.

II.

Да су Ђуро и Јана кад се оно венчаше могли предвидети ово стање, у коме су сада били, чисто га не би могли ни веровати.

Али овако сад му се ни мало не чудише, као што се обично не чудимо ономе што мало по мало и полагано доће. Него је Јана још једнако у своме изгледу и поношању за чудо проста била; поред тога чисто јој је писала срећа на лицу. Кад би јој деца лепо заспала и кад би сви послови онога дана свршени били — кад би јој муж њезин оставио на страну бележницу и писаљку, — кад би ватра запламтила и кад би њезин радни сто поред ње био, кад је Ђуро изуо једном обућу своју па би се наслонио на софу, онда би се тек почео разговор. Онда би Јана радо повела реч о ономе што је прошло и што је сад, па збирала колика јој је срећа. По неки пут би замолила мужа свога да јој чита што на глас, али он тек да прочита једну страну а она би га прекинула да покаже како је то са свим налик на њихов живот или је различно од њега; те би се књига на скоро на страну оставила, што она не би никад тако занимљива бити могла као њихов разговор. Можда је у томе било нешто мало својељубља и не-

такса и хиљаду мука, који донде није знао за такве таксе ни за такве незгоде, одржа на влади управу, која му све те жртве захтеваше. а не могаше се још оправдати победом. То је знак велике мудрости и велике увиђавности, што један непросвећен народ не би кадар био показати. Школа је спасла американску демократију.

Извесно је дакле да је основно обучавање имало у Америци таквих последица, које се не могу споредити с другима. Сад да видьмо какво је уређење основних школа американских, и како се дошло до тога да се то постигне.

Тек што су ногом стали на земљу своје нове отаџбине, први насељеници, *pilgrim-fathers*, побринули су се одмах за изображавање деце. Уредбом од 1642 објави се да се неће више гледати кроз прсте „варварству, које је ишло на то, да се деца не уче читати ни познати се са законима кривичним.“ Обучавање, наметнуто овим начином од саме државе предавали су учитељи које бираше старешине породичне. Сви они крајеви земље, од којих су доцније постале државе Масакузети. Конектикут, Мен, Вермонт, Нови Хамшајо, и Род-Ајланд, и који се означују скупним именом Нова Енглеска, надметаше се који ће боље и више учинити за ствар, којој сви приписиваху највећу важност. У овим је школама, веома задахнутима духом пуританским, постала и одгајена је она раса побожна, морална, практичка, предузимљива, која је животна сила великој републици. У том времену готово не беше никога, који не знађаше ни мало читати: сви су грађани учили једно исто и на један исти начин обучавали се. Доцније ратови за независност, освајање земље, подизање нових држава, грађење друмова, канала и гвоздених путова учине те се мало занемари старање о народном васпитању. Насељавање доведе у у земљу велики број породица непросвећених и сиромашних. Старе уредбе, по којима је обучавање било обвезно за све, пале су биле у заборав. Незнање беше завладало. На послетку, од прилике пре тридесет година, неколико увиђавних људи, које ово стање поплаши, подигну се и лате посла. Тада се појави један од оних покрета у јавном мишљењу, једно од оних побуђења, о коме ми у Европи немамо ни појма. На све стране подигну се друштва, којима је намера била да побољшају јавно обучавање. Повремени списи, и новине, које су имале да објасне ту ствар, поврве гомилама. Више њих од најзнаменитијих људи, гг. Хенрик Бернард, Хорас Ман, професори Стов и Бех отиду у Европу да ту проуче најбоље системе.

Вративши се у Америку објаве последак својих испитивања, и ставе се на врх агитације. Нечувено је доиста шта је кадра извршити индивидуална енергија у оваким приликама. Г. Хенрик Бернард, коме држава Род-Ајланд препоручи да приуготови реформе, јавио је у свом званичном извештају какав је био пре свега посао који је предузео. Из тота извештаја видимо да је двапут походио све општине у држави, да је 400 учитеља питао за метод којим се служе у обучавању, и да је испитао ђаке у свима школама. Осим тога послао је више од хиљаду писама свим лицима, за која је мислио да ће кадра бити да му даду какву корисну идеју. У свакој општини сазивао је зборове (meetings) да с учитељима и с избирачима говори и саветује се о питању, које га је занимало. Држао је више од 500 беседа (lectures) о тој ствари, и подигао и уредио свуда месне одборе, који су имали да одрже и распростране агитацију. Установио је једне новине, које су се бесплатно раздавале и распростирале у публици. Тек пошто је ове огромне припремне послове свршио, пошто се сам обавестио јавним разговором, а особито пошто је обавестио цео народ, предложи реформе, које законодавство у Род-Ајланду одмах усвоји. Такав исти покрет био је и у другим државама, па и у онима на западу, као што су Охио и Мичиган. Свуда се усвоји од прилике једно исто уређење школа, које и дан данји свака држава с необичном ревношћу труди се из године у годину да побољша.

(Продужиће се.)

СТРАНЕ НОВОСТИ.

Велика политика ћути. Али ће скорим и она дати да јој се чује глас. 3-га Јануара цар ће Наполеон отворити седнице законодавном телу, а беседа његова, коју том приликом изговори, увек је као неки барометар великој политици. С тога је већ сада завладало опште љубопитство због те његове беседе. Иначе за сада се сва политичка пажња врзе око сабора угарског, који се с многих страна сматра као догађај европске важности Но и с овим дневна кроника нема данас да забележи никакву особиту новост.

Доњи се дом угарског сабора уредио 6. ов. мес. За председника је са 179 гласова између 224 изабран Сентивањија Коломан Гицијa, који је био председник год. 1861, ма да се напред одрекао председништва, добио је ипак 27 гласова. За потпредседника изабран је гроф Алмашија. 45 избора има који нису припознати за исправне. Тај дан у вече, кад се сабор уредио, њег. је величанство отпутовало у Беч, а при поласку своме издало је канцелару грофу Мајлату писмо, у ком вели да одлази још с већим поуздањем, него с каквим је дошло, и нада се да ће се скорим опет видети. Кажу да ће концем Јануара за цело доћи опет у престолницу угарску заједно с царицом.

На хрватском сабору 7. ов м. имао се опет да расправља неки сукоб, у који се др Старчевић беше заплео с граничарским посланицима. Између њега и пуковника Заставниковића било је жестоке препирке. Пошто на послетку распра легне. чланови се сабора поделе у осам одбора. За тим би прочитано изјашњење заступника речких, у коме се каже да ће они у погледу државоправних одношаја само оно сматрати да је пуноправно и као такво да важи, што хрватски сабор буде с угарским у споразумљењу закључио. После је прочитано представљење, којим се краљ моли да потврди статуте за јужнословенску академију, за јужнословенски универзитет и народни музеј. Будући да наступају празници и католички и православни, то је сааор решио да се седнице одложе, и бан јави да ће седница што иде бити 3. Јануара.

Аустријска влада настојава свакако да јавни живот ослободи бирократских окова, у које је допао пређашњом системом. С том намером ће многе чиновнике, који су или огрезли у бирократизму па у новој системи не умеју да се нађу, или су према овој постали излишни, да стави у стање покоја. Кажу да је у Чешкој то већ учињено с 43 чиновника у један пут.

Влада је пруска на ново државама немачким, што су у царинској заједници, саопштила у предлогу уговор за трговину, који ће да се закључи међу Италијом и царинском заједницом, па их позвала да га одобре. Кажу да ће уговор тај бити потписан најдаље Јануара месеца.

Ступањем Леополда II. на престо престала је привременост, која у Белгији беше постала смрћу незаборављеног краља Леополда I. Белгијски је народ својим поступком за ово неколико смутних дана показао да уме ценити своју самосталност и независност, и да хоће да избегава све, што би државну самосталност могло у погибију довести. Речи, што их је Леополд II. пошто се закле изговорио, свуда су направиле велико упечатљење. Те су речи испуњене духом уставним и пресудно изјашњавају се за независност белгијску. Није то мали задатак бити досгојни наследник Леополду I.; но по беседи новога краља можемо се од њега надати најбољему. Ево те његове истина кратке, али пуноважне беседе: „Белгија изгуби оца као и ја. Прва ми је дужност да идем за оним, чему ме је он учио, и никад да не заборавим какве ми дужности налаже драгоцени аманет. Ја обричем Белгији краља, који је душом и телом Белгијанац, којег сав живот припада Белгији. Као и отац мој што је љубио, и ја љубим установе, које јемче за поредак и слободу, те најчвршће темеље престолу Белгија ће умети да сачува своју независност. Отац мој кад ступаше на престо рекао је: Срце моје само за једну частољубивост зна, а та је да вас видим да сте срећни. И ја кажем то исто.“ Није могућно описати одушевљеност, којом су речи ове примљене и од скупштине и од народа.

„Меморијал дипл.“ јавља да кардинал Антонелија и гроф Сартиже раде живо, да се дотични део римскога државног дуга пренесе на краљевство италијанско. Столица римска не ће за сада још да непосредно с Италијом ради о овој ствари, него се посредством Француске ставља с њом у споразумљење.

Италијанска народна скупштина 6. је ов. м. примила без сваке дебате адресу, којом ће се одговорити на престолну беседу. У сенату јавио је Теко да ће да пита нешто владу за дипломатска она писма, што су скупштини саопштена. Ламармора се изјаснио да ће одговорити што буде питан, приметивши да у саопште-

---

што мало сујете; али се они научише да мисле гласно једно другом.

„За цело ја мислим,“ рече Јана, „да смо ми најсрећнији људи на свету. Ја могу поуздано рећи, да скоро нема ни једне жеље која ми се испунила није. Баш никоме не завидим.

„Па баш ни твојој старој другарици Милици Којићки?“

„Али си и ти Ђуро, зашто опет све помињеш то? Истина мене некако дирне мало кад се сретнемо на улици, па ме она зовне да пођем с њом у њихов дућан. Ја знам да је Којић започео с мало или управо с ни мало као и ми, па је постао имућан човека, док смо ми још једнако кубурили. Ја признајем да бих желела да и ми имамо онако богат дућан, па да могу само да одем те да кажем калфи, да ми изнесе и измери најскупљу хаљину.“

„О, јесте, баш се сећам једнога јутра,“ рече Ђуро смејући се: „Ти си дошла била кући са свим љутита па презирући бацала погледе на моје теглице и кутије.“

„Ти правиш од тога више него што јест,“ рече Јана; „ја сам само једном осетила стид са сиротиње, а то је било кад сам ишла да молим нашу газдарицу да ми даде што јој остаје комаће хлеба и меса за гладну децу Мартину.“

„Ја се не сећам да сам кад очајавао са сиротиње, него један пут,“ рече Ђуро, „а то кад платих прву тромесечну кирију те ми оста у џепу само осамнаест гроша.“

Управо радост и срећа садашњега стања њиховог расла је кад се сећаше на оно, како је некад било Чича Јова често је походио младе своје рођаке; али се сада они одселише по даље, а он поче да осећа тегобу старости све више и више. Јана је често опазила како старац претискује руком срце а кад би га упитала шта му је он би увек одговорио: „нешто ме заболи али већ прође.“

Кућа коју узеше под кирију била је већа него што су мислили да им треба; али кирија није била велика а положај куће врло лепе, те они нађу да је најбоље да је узму. Целу кућу и онако не морају сву баш наместити. Једну ће велику собу оставити деци да се у њој играју, једну другу узеће за успрем. Мало после дођоше до уверења да им све собе требају; Јана рече да би намештај оним двема собама могла набавити од интереса на оно, што им јег. Ракић оставио.

На скоро за тим нађоше да велика кућа иште бар још једну слушкињу. Него с друге стране као да се баш с тога попеше много у уважењу у неких људи. Г-ђа Перићка признаде Јану за своју пријатељицу и похођаше је јутром а све једнако вуцараше собом онај шал од камилине длаке који, као што она обично говораше, изгледа непрестано красно и дивно. Него се никако не сети да врати Јани оно што је ова при уписанији платила за њу.

Право је чудо како Давидовић и његова жена постадоше на један пут познати. Највећа господа, како се обично каже, почеше да распитују „ко су они?“ Они који их походише казиваху да су очарани „Јанином љубазношћу и скромношћу“, и рекоше да хоће да је признавају у друштво. Него они опет тек су само дошли били до чаробног круга господског друштва, а још га не хтедоше прекорачити. Није им срце пуцало ако би ко од суседа правио забаву а њих не би позвао; па опет Јана би по неки пут казала, да јој је за љубав њезине деце мило да има друкчији круг пријатеља него што је пре имала. Станићеви, први пријатељи њезина ујака, истина су поштени људи али не онакви какве би желела деци својој. Истина Станићка никоме и не иђаше у походе, те се познанство напустило; али њезин ујак мишљаше о њима врло много, што она како признаје не може да мисли.

(Продужиће се.)

ним писмима има све, што би ко могао желети да зна.

„*Тајмс*“ извештава да је Шпанија примила пријатељске услуге западних сила у њеној размирици с Чилом, па се нада да ће то учинити и чилска влада.

Енглески листови показују се задовољни посланицом президента Џонсона. Речи оне у посланици, које се тичу Енглеске и Менрове доктрине, узимају просто као попуштање јавном мишљењу, што се пак умањује војска и сила поморска, то је довољна гарантија да се међу западним силама и Америком одрже добри односаји, а умањавање ово још и показује, да Америка не намишља ништа ни против Мехике ни против Канаде.

Американска влада наумила је да протестује што се у неким државама у Европи узимају војници за Мехику. За сада се пак ограничила изјавити у Бечу и Бриселу, да ни она не ће закраћивати да се у Америци узимају војници за Хуареца, ако Аустрија и Белгија допусте да се из њиних земаља, као што је до сад чињено, купе људе који би служили у мехиканској војсци.

По гласовима из Бомбеја од 16 пр. м. с Бутаном је 30. Окт. у Кукси потписан мир. Енглези задржавају Дуару, а влади бутанској плати ће накнаду. Букарски краљ нуди се емиру кабулском да скопчају алијанцију против Русије и Енглеске.

КЊИЖЕВНОСТ.

OGNJIŠAR. Pjesma Mihovila Pavlinovića. U Zadru, 1865. — На 8-ку, стр. 32.

У красном овом умотвору познатога далматинског песника и родољуба патриот се сравњује с Прометејом. Као што је Прометеј на срећу човечанства произвео ватру, па због тога од богова био гоњен, тако и патриот мора много да пати од противне непријатељске силе, ал' ни по што нек не малаксава у својој тежњи, па ће на послетку ипак видети где му се трудови за благо отаџбине увенчавају успехом. (Sl. Sblt.)

РАЗЛИЧНОСТИ.

У опште се у данашњем свету узима, да човек што је у већем достојанству тим мање треба да је оптерећен послом, или иначе говорећи да мање ради. Није тако свуда. Као што се Америка у свачему разликује од нас Европљана, тако је и у овом погледу код ње са свим друкчије. Президент сједињених држава врши не само највећу но и најтежу службу у великој републици. Американска једна кореспонденција у „*Тајмсу*“ описује нам његово свакидашње занимање. Президент Џонсон у 6 сахата у јутру већ је на ногама и за један и по сахата чита јутрашње новине; за тим доручкује па отиде у своју канцеларију, где га већ чека читава гомила писама. Секретарима диктира одговоре на многоструке прозбе за државну службу или за повишавање у служби, на молбенице за помиловање, којих из дана у дан долази по 200, и на питања различитих чиновника. Али с тим послом не буде још ни у полак готов, а предње соба већ су му пуне походача, који наваљују да им се карте предаду президенту; политичари, господари узапћених добара, и многи други облеђу око врата, а женске са свим безобразно ишту да се одмах пусте унутра. Президент мора да прекине свој посао; походачи један по један долазе унутра. Забуна овлада највећа, и ако се око 2 или и 3 сахата по подне не опази да је гостију мање, онда президент узевши два три секретара у помоћ отвори врата па пусти све унутра; гомила навали као у неки театар. па се једном по једном у кратко али учтиво каже шта је с његовом ствари. Секретари напишу брзо шта је на коју прозбу одговорено, онако брзо, као што истече одговор из уста президентових; у 4 сахата соба је празна, и једва одахнувши душом седне Џонсон у 4 сахата да руча После ручка опет је у својој канцеларији да настави прекинуто прегледање писама што осташе на његовом столу и да одговори на њих. До 11 сахата у вече једнако је у послу; а у то доба редовно иде спавати. Осим својих обичних послова има он преко дан у свако доба још и особите аудијенције да даје. Заступници страних влада, губернатори, чланови конгреса и генерали пуштају се у свако доба кад год дођу. Свак има о чему да говори, што по његовом мишљењу треба би одмах да се учини. Колико их у нашој страни света има, који би хтели, смели и умели да буду овакав државни роб?! —

НАЈНОВИЈА ПОШТА.

Цар је отишао из Пеште 8. ов. м. у 10 сахата у вече. Словачко-јеванђеличкој депутацији, која га је дошла поздравити, одговорио је: „Све ће добро бити“. Од 45 избора, за које је речено да нису исправни, сабор је угарски одбацио 15 и наредио да се предузму нови. У Флоренцији је велика забуна. Министарство хоће да да оставку, јер није радо распуштати скупштину. Неприлика се родила отуда, што је скупштина закључила да влада не сме без њезина одобрења увести у живот декрет, по коме се одређује шта банка има да чини државној благајници. У Риму је учињена погодба, да Италија у напредак Ротшилду полаже новце, којима ће се на 25 мил. римских шкуда папиног дуга исплаћивати интерес. Маршал Базен послао је цару Наполеону извештај, у коме иште или да му се пошље још војске или да се војска одзове натраг из Мехике, јер иначе стојећи по приморским местима сва ће помрети од болештина. Генерал Логан не ће да иде за посланика код републике мехиканске, куд га шиље влада сједињених држава. Хаурецу је президентство продужено још док се не сврше нови избори. Конгрес у Вашингтону хоће да одобри да се још за један милион изда папирног новца.

Курс. # ц. 5 фр., сребро 5%.

ОГЛАСИ.

ОБЗНАНА.

Позивајући се на моје, у Септембру и Октобру месецу издане огласе, по којима је сва вересија пала на мене да је судским путем наплатим, учтиво молим све моје дужнике како овде тако и у унутрашњости, да ми за еспап, који су узели до Септембра месеца, пошљу новце до конца овога месеца, јер иначе ћу приморана бити да их суду предам. Држећи да нико не ће моју доброту да употреби на зло, очекујем поуздано, да се до конца овог месеца уништи протокол вересије, и у исто доба учтиво се за балове о месојећима препоручујем новодобивеним еспапом и челичним накитом

У Београду, 10. Декемера 1865. (1—3)

с поштовањем
АНА АНТОНОВИЋКА.

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ
БЕЧКОГ, ФРАНЦУСКОГ И ЕНГЛЕСКОГ ЕСПАПА
КОД ПОТПИСАНОГА.

Разне хартије канцеларијске ручне, писаће машинске фине и ординарне, хартије у разној фарби и шари, хартије за цртање Ватманове и фијумске, на риф платна за копирање, хартије за цигаре преко 40 сорти, портуре златне и у разној шари, а у опште свакe сорте хартије, коферта за писма разних, плајваза сваке фарбе и каквоће, воска црвена и у разној фарби, обланде од сваке величине, пера гушчијих, челичних и бакрених за писање и цртање преко 150 сорти берлинских и енглеских удешених за сваку руку. Тако исто могу се добити лењири прави и криви за цртање, цирклови разни, разне фарбе, туш, бела и црна креда, гумаластика, мастило разне фарбе, јемственици, глобуси, протоколи и т. д. У опште свакe потребе канцеларијске а и за цртање. Још се могу добити и разне **ГАЛАНТЕРИЈСКЕ** ствари, како у већој тако и у мањој количини, као: разних табакера за дуван, кеса за новце (портмане), мундштикле разне с разним украсима с мершамом и финим ћилибаром од 90 сорти, а тако исто и ординарнијих, разних федермесера, бријачица, штапова, бичева, рајтпајча, маказа, мумаказа, наочара, шатула с огледалом, огледала разних, четке за хаљине, косу и зубе, чешљева разних, рамова за фотографије, албума, разних прстења, минђуша, игала, брошева, ланчева за сахат, путничке торбе, торбе за госпође, кофера, хармоника и т. д.; *разних мириса*, миришљаве воде, *ђулијага* зејтина француска и енглеска у 180 сорти; **САПУНА** разних миришљавих у 200 сорти, као и за флеке, пеге, зубе, и за фарбање косе, за уста, помаде различите и т. д.; *разних украса од порцулана и гуса*, као: дивита, чирака, вазни за цвеће, за дуван, шећер, чај и т. д.; *разних лампи* за газ; разних нирнбершких играчака за децу, као и клавира, верклова, хармоније и т. д.; разних **КОШУЉА** белих и шарених, гаћа, а и марама за врат свилених; **РАЗНИХ ЗЛАТНИХ И ДИЈАМАНТСКИХ ПРСТЕЊА** с фазоном у злату и сребру, *грана* дијамантских, златних минђуша, ланчева за сахат; још и разних *чирака* с различитим фазоном од **СРЕБРА** (мирандо), а и чирака од паквона и т. д.; још и разне галантерије могу се добити у врло великој а и у мањој количини с врло јевтином ценом. Трговина се моја налази код бивше варош-капије.

У Београду, 29. Новембра 1865.

ЈОВАН М. МАРКОВИЋ,
(4—8) ливерант материјала канцеларијског.

ИГРАЧКЕ

разних сорта за мушку и женску децу добио сам ових дана из најбоље фабрике у Чешкој, поред тога и врло лепог новодобављеног *галантеријско-нирнбершкоѐ еспапа*, као *сервиза порцуланских* за чај и кафу особито лепих, *ланаца дугачких и кратких* позлаћених за сатове, *рукавица мушких и женских* белих и у другим фарбама добављених из Париза, *мунштикла* од фине морске пене с ћилибаром, од вишње, јасмине и абановог дрвета у разним сортама, *хартије* за писање, за цртање, за копирање, златне и у разним другим фарбама за књиговесце, *мастила*, *цирклова*, и *свих осталих ђачких потреба*, *торби ловачких* и осталих за ловца потреба, *сапуна*, *мириса*, *помаде*, *прашкова за зубе*, *анатеринске воде* за зубе од г. J. J. Попа зубног лекара у Бечу, *прашкова* и *воде против стеница и бува*, и много још других сорти еспапа има у мојој трговини и по врло умереној цени.

У Београду 29. Новембра 1865.

ЈОВАН ЉУБИСАВЉЕВИЋ,
галантериста
(3—3) спрам дућана Х. Димитријевих синова.

ОРУЖЈА од сваке руке, као *пушака* за лов с једном и две цеви, и иначе других свакојаких, *револвера*, *пиштоља*, *пушака за децу* и т. д. има у великом избору по тврдој фабричној цени у стовариштy оружја из тиролске фабрике код

ЈЕВЂЕНИЈА П. ПОПОВИЋА

у Београду на каменитој степеници у кући г. Игњата Станимировића.

Писмене наруџбине извршују се најточније и брзо.

Познатим муштеријама, официрима и чиновницима даће се поменуто и оружје на отплату у месечним роковима. (3—6)

У продавници светих писама, која издаје енглеско и иностранo библијско друштво, на варош-капији може се добити:

НОВИ ЗАВЈЕТ. Превео Вук С. Караџић. У платну по 5 гр., у кожи с позлатом по 13 гр.

ПСАЛТИР ДАВИДОВ. Превео Ђ. Даничић. У платну с позлатом по 2 гр. — Нови завјет и Псалтир уједно везан у платну по 7 гр., у кожи с позлатом по 15 гр.

ПОСТАЊЕ или **ПРВА КЊИГА МОЈСИЈЕВА.** Превео Ђ Даничић У платну с позлатом по 2 гр.

Такође и на другим језицима могу се добити књиге светога писма у истој продавници. (1—3)

За набавку 10.000 рифи чоѥ суре, 3000 рифи чоѥ угасито-зелене, 1500 рифи чоѥ суроплаве и 20 рифи чоѥ вишнѣве за одело, као и за набавку 74.000 рифи платна за преобуку и на послетку 30.000 рифи платна за чаршаве и ајтуке војничке, примаће се писмене понуде (оферти) на основу правила о држаню лицитаціѥ за набавку воѥны потреба одъ 9. Марта 1864. Е № 1782., на данъ 17. Јануара 1866 год. пре подне непремѣно.

Набавку ову оглашуюћи министеръ воѥный позива свакогъ, кои би могао и волѣ имао набавке коѥгъ одъ предпоменуты предмета примити се, да предпоменутогъ дана и у одређено доба свою писмену понуду (офертъ) съ кауціомъ поднесе.

За кауцію тражи се 10-та часть по предрачуну свакогъ оферта одъ целокупне вредности.

Услови ближи о овой набавци као и мустре могу се дознати и видити у канцеларіи воѥно-економногъ оделѣня при воѥномъ министерству свагда у часове канцелариске.

Е № 1444. Издано изъ канцеларіѥ економногъ оделѣня воѥногъ министарства, 4. Декембра 1865 у Београду. (2—4)

Издаје и уређује Милош Поповић. У државној штампарији